

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра документознавства та інформаційної діяльності (№ 705)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми



(підпис)

Любов КИСЛЮК

(ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

«29» 08 2025 р.

**СИЛАБУС ОBOB'ЯЗKОВОЇ
HAВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 02 Культура і мистецтво
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: Інформаційна, бібліотечна та архівна справа
(найменування освітньої програми)

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Силабус введено в дію з 01.09.2025

Харків – 2025 р.

Розробник: Шемаєва Г. В., проф., д-р наук із соц. комунікацій, проф.
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)


(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри (№ 706)
документознавства та української мови
(назва кафедри)

Протокол № 12 від « 19 » червня 2025

Завідувач кафедри к. філос. н, доцент,
(науковий ступінь та вчене звання)



(підпис)

Алла ПРИЛУЦЬКА
(ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

студентка групи 739 д



(підпис)

Аліна ФЕДОРОВА
(ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

1. Загальна інформація про викладача



ПІБ: Шемаєва Ганна Василівна

Посада: професор кафедри
документознавства та інформаційної
діяльності

Науковий ступінь: доктор наук із
соціальних комунікацій

Вчене звання: професор

Перелік дисциплін, які викладає: «Науково-практичні стратегії сучасного архівознавства та бібліотекознавства», «Інтелектуальна власність», «Методологія інноваційного проєктування інформаційно-документних процесів у науково-технічній сфері», «Бібліотечно-інформаційне забезпечення фахової діяльності», «Основи науково-дослідної роботи»

Напрями наукових досліджень: наукові комунікації, інформаційно-документна діяльність, професійні міжнародні комунікації, галузеві інформаційно-бібліотечні ресурси, міжкультурний діалог у контексті інформаційно-бібліотечної взаємодії, міжнародна проєктна діяльність в бібліотечно-інформаційній сфері, документування інтелектуальної власності.

Контактна інформація:

e-mail: a.shemayeva@khai.edu

2. Опис навчальної дисципліни

Форма здобуття освіти	Денна, заочна
Семестр	6
Мова викладання	Українська
Тип дисципліни	Обов'язкова
Обсяг дисципліни: кредити ЄКТС/ кількість годин	<u>денна</u> : 5,5 кредитів ЄКТС / 165 годин (80 аудиторних, з яких: лекції – 32, практичні – 48; самостійна робота здобувача освіти – 85); <u>заочна</u> : 5,5 кредитів ЄКТС / 165 годин (18 аудиторних, з яких: лекції – 8, практичні – 10; СРЗ – 147)
Види навчальної діяльності	Лекції, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота
Види контролю	Поточний контроль, модульний контроль, семестровий контроль – іспит
Пререквізити	Одержання знань базується на компетенціях, що формуються навчальними дисциплінами «Основи науково-дослідної роботи», «Загальне документознавство», «Теорія і практика архівної справи», « Аналітико-синтетична переробка документної інформації», «Інформаційно-аналітична діяльність» та забезпечує подальшу наукову комунікацію.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни, переліки компетентностей та очікуваних результатів навчання

Мета – формування у студентів цілісного уявлення про сутність інформаційно-бібліотечного забезпечення науково-технічної сфери, спрямованого на якісне задоволення інформаційних потреб фахівців через надання інформаційних продуктів і послуг з використанням традиційних та інноваційних технологій.

Завдання:

- ознайомити студентів з теоретичними основами інформаційно-бібліотечного забезпечення, законодавчо-нормативною базою інформаційно-бібліотечної діяльності,
- розглянути первинні та вторинні документи в інформаційному забезпеченні науково-технічної сфери,
- проаналізувати інформаційні ресурси бібліотек, архівів, інформаційних центрів в Україні,
- охарактеризувати електронні інформаційні ресурси національних і міжнародних електронних бібліотек, е-архівів, репозитаріїв, глобальних агрегаторів,
- надати відомості про бази даних універсального та науково-технічного змісту,
- розкрити роль ринку інформаційних продуктів і послуг в інформаційно-бібліотечному забезпеченні науково-технічної сфери.

Компетентності, які набуваються:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи в системі соціальних комунікацій або в освітньому процесі, що передбачає застосування наукового інструментарію в інформаційній, бібліотечній та архівній справі та характеризуються невизначеністю вимог й умов.

Загальні компетентності (ЗК)

Після закінчення цієї програми здобувач освіти буде здатен:

ЗК2. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях з інформаційного обслуговування споживачів в системі соціальних комунікацій.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності в інформаційно-сервісній галузі системи соціальних комунікацій.

ЗК7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел для задоволення інформаційних потреб споживачів.

Спеціальні компетентності (ФК)

Після закінчення цієї програми здобувач освіти буде здатен:

ФК1. Здатність забезпечувати відбір, аналіз, оцінку, систематизацію, зберігання, розповсюдження та надання в користування інформації та знань у будь-яких форматах у різних підсистемах соціальних комунікацій.

ФК7. Здатність впроваджувати інноваційні технології виробництва інформаційних продуктів і послуг, підвищення якості інформаційного обслуговування користувачів інформаційних, бібліотечних та архівних установ.

ФК14. Здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності, постійного підвищення рівня інформаційної культури.

ФК16. Здатність самостійної практичної роботи в інформаційно-сервісній галузі.

Програмні результати навчання (РН):

РН5. Узагальнювати, аналізувати і синтезувати інформацію в діяльності, пов'язаній із її пошуком, накопиченням, зберіганням та використанням у сучасних організаціях, установах і підприємствах.

РН11. Здійснювати пошук інформації в різних джерелах для розв'язання професійних завдань щодо надання інформаційних послуг та продуктів релевантних запитам споживачів.

РН12. Застосовувати сучасні методики і технології автоматизованого опрацювання інформації, формування та використання електронних інформаційних ресурсів та сервісів.

4. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Теоретико-практичні основи інформаційно-бібліотечного забезпечення фахової діяльності

Тема 1. Теоретичні засади інформаційно-бібліотечного забезпечення.

Державна політика у сфері науково-технічної діяльності. Теоретико-прикладні дослідження інформаційно-бібліотечного забезпечення науки і техніки. Принципи інформаційно-бібліотечного забезпечення в умовах цифровізації суспільства. Основні складові інформаційно-бібліотечного забезпечення. Нормативно-правові акти, що визначають порядок інформаційно-бібліотечного забезпечення. Міжнародна інформаційна політика. Інформаційна політика ЄС. Зasadничі документи інформаційної міжнародної політики. Відкритий доступ до інформації. Відкрита наука.

Форма занять: лекції/семінарські/самостійна робота.

Тема семінарського заняття: Теорії і концепції інформаційно-бібліотечного забезпечення

Тема, види робіт, що належать до самостійної роботи – Підготовка до семінарського заняття

Тема 2. Інформаційно-бібліотечні ресурси як основа інформаційно-бібліографічного забезпечення

Інформаційні ресурси. Науковий документ, як структурна одиниця інформаційного ресурсу. Первинні наукові документи. Вторинні документи. Види вторинних документів. НТД. Інформаційні видання: види, призначення, ціннісні критерії. Електронні інформаційні ресурси як сучасний вид інформаційно-бібліотечного забезпечення.

Тема семінарського заняття: Наукові підходи до поняття «електронні інформаційні ресурси» та «цифрові інформаційні ресурси»

Тема практичного заняття: Охарактеризувати документи, що входять до групи НТД (науково-технічна документація)

Тема, види робіт, що належать до самостійної роботи – Підготовка до семінарського заняття

Тема 3. Державна система науково-технічної інформації.

Державна система НТІ: цілі, завдання, принципи функціонування. Складові системи науково-технічної інформації. УкрІНТЕІ як головна організація державної системи НТІ. Провідні регіональні центри НТІ. Місце бібліотек в структурі ДСНТІ. Архіви, як складова системи ДСНТІ.

Тема семінарського заняття: Формування та розвиток системи інформаційно-бібліотечного забезпечення науково-технічної сфери

Тема, види робіт, що належать до самостійної роботи – Підготовка до семінарського заняття

Тема 4. Електронні інформаційні ресурси базових інституцій національної системи НТІ

Вплив інформаційних технологій на формування електронних ресурсів. Загальнонаукові електронні ресурси бібліотек, архівів, центрів інформації. Провідна роль бібліотек України в інформаційно-бібліографічному забезпеченні науково-технічної сфери. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, Державна науково-технічна бібліотека України. Діяльність універсальних та спеціальних бібліотек по забезпеченню користувачів науково-технічною інформацією.

Тема практичного заняття: Ознайомлення з видами та типами інформаційних ресурсів на сайтах: УкрІНТЕІ, Книжкової палати України ім. Івана Федорова, ДНТБ України, НБУВ, ЦДНТА.

Тема, види робіт, що належать до самостійної роботи – Аналіз інформаційних ресурсів на сайтах бібліотек: ХАІ та НАУ, їх спільні й відмінні ознаки.

Модульний контроль. Модульна контрольна робота №1.

Тема 5. Місце електронних бібліотек в інформаційному забезпеченні науки і техніки

Дефініції поняття «електронні бібліотеки». Соціально-історичні фактори розвитку системи електронних бібліотек. Класифікації електронних бібліотек. Роль лінгвістичного забезпечення в електронних бібліотеках. Електронна бібліотека НБУВ. Електронна бібліотека «Культура України». Формування національної електронної бібліотеки України. Репозитарій як електронна бібліотека та електронний архів. Національний репозитарій академічних текстів. Інституційні репозитарії.

Тема практичного заняття: Ознайомлення з інформаційними ресурсами електронних інформаційних ресурсів НБУВ, Національного репозитарію академічних текстів.

Тема, види робіт, що належать до самостійної роботи – Характеристика інституційного репозитарію бібліотеки ХАІ

Тема 6. Міжнародні електронні ресурси в інформаційному забезпеченні науково-технічної сфери

Місце Європейських інституцій міжнародного значення в інформаційному забезпеченні. Міжнародні проєкти електронних бібліотек. Призначення, мета та підходи до формування міжнародних електронних бібліотек, репозитаріїв, е-архівів. Особливості їх створення. Відмінні ознаки в поповненні їх ресурсів. Роль європейської електронної бібліотеки «Europeana» в інформаційному забезпеченні наукових досліджень. Спільний проєкт ЮНЕСКО та Бібліотеки Конгресу США «World Digital Library». Особливе місце в інформаційному забезпеченні науково-технічної сфери мережевої електронної бібліотеки

дисертацій Networked Digital Library of Thesis and Dissertations — NDLTD. Репозитарії та архіви універсального і галузевого змісту.

Тема практичного заняття: Характеристика інформаційних ресурсів:

- електронних бібліотек: «Europeana», «World Digital Library», NDLTD;
- репозитаріїв, архівів: Zenodo, E-LIS, arXiv.org;
- глобальних агрегаторів: CORE

Тема, види робіт, що належать до самостійної роботи – Надати коротку характеристику основним засадам створення електронних бібліотек: організаційним, інформаційним, технологічним, технічним, правовим, кадровим.

Тема 7. Оцінка якості інформаційно-бібліографічних послуг і ефективності інформаційно-бібліографічного обслуговування.

Показники і методи оцінки якості інформаційно-бібліографічних послуг.

Методики оцінки якості інформаційно-бібліографічних послуг. Оцінка ефективності інформаційно-бібліографічного обслуговування.

Сучасні наукові підходи до оцінки якості інформаційно-бібліографічних послуг в традиціях європейської освіти.

Тема семінарського заняття: Оцінка якості інформаційно-бібліографічних ресурсів та послуг у зарубіжному досвіді.

Тема, види робіт, що належать до самостійної роботи – Підготовка до семінарського заняття.

Модульний контроль. Модульна контрольна робота №2.

5. Індивідуальні завдання

Не передбачено

6. Методи навчання

Словесні, наочні, зокрема: лекції (лекції-презентації, лекції-бесіди, лекції-дискусії, пояснення), практичні заняття (семінари-дискусії, презентації, фокус-групи

7. Методи контролю

Рівень досягнення запланованих результатів навчання перевірятиметься за допомогою таких форм та методів контролю: поточний контроль, модульний контроль, підсумковий контроль (екзамен).

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Таблиця 8.1 – Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	0...5	4	0...20
Модульний контроль	0...20	1	0...20
Змістовний модуль 2			
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	0...5	4	0...20
Модульний контроль	0...20	1	0...20
Змістовний модуль 3			
Виконання і захист РГР (РР, РК)	0...20	1	0...20
Усього за семестр			0...100

Семестровий контроль (іспит/залік) проводиться у разі відмови здобувача від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту/заліку. Під час складання семестрового іспиту/заліку здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для іспиту/заліку складається з *теоретичних та практичних питань*.

Таблиця 8.2 – Шкали оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційний залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

Критерії оцінювання роботи здобувача освіти протягом семестру

Система оцінювання знань з дисципліни включає поточний і семестровий контроль. Поточний здійснюється під час проведення практичних занять у формі обговорення, дискусії, виконання конкретних завдань. Для обговорення необхідно готувати усі питання, оскільки для участі в обговоренні питання залучаються всі студенти. У доповненні виступів інших слід зауважувати на недоліках та відмічати особливе. Активна участь студента в обговоренні усіх питань заняття та поглиблене розкриття питання оцінюється найвищим балом,

передбаченим для цього заняття. Практичні заняття проводяться на основі самостійної та командної роботи. Оцінюється активність кожного студента.

Задовільно (60-74). Досягти очікуваних результатів навчання. Захистити всі самостійні завдання та здати модулі (тестування).

Добре (75-89). Виконати всі аудиторні завдання, самостійну роботу та тестування.

Відмінно (90-100). Здати всі контрольні точки з оцінкою «відмінно». Досконально знати всі теми та уміти застосовувати їх.

9. Політика навчального курсу

Відвідування занять. Пропущені семінарські та практичні заняття відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Якщо студент не відпрацював усі, передбачені дисципліною, завдання, до екзамену він не допускається. Форму і час відпрацювання студент та викладач взаємоузгоджують.

Дотримання вимог академічної доброчесності. Студенти мають дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, передбачених Положенням про академічну доброчесність Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/assets/files/polozhennya/polozhennya-pro-akademichnu-dobrochesnist.pdf>). Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших здобувачів освіти становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування викладачем незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Вирішення конфліктів. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, а також правила етичної поведінки регламентуються Кодексом етичної поведінки в Національному аерокосмічному університеті «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/ua/university/normativna-baza/ustanovchi-dokumenti/kodeks-etichnoi-povedinki/>).

10. Методичне забезпечення

Опорні конспекти лекцій, навчальні посібники; кейси, мультимедіа презентації.

Навчально-методичні матеріали, розміщені у системі дистанційного навчання Ментор <https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=4801>

11. Рекомендована література

Базова

1. Арсеєнко Т. І. Світові наукові інформаційні ресурси у забезпеченні інформаційно-знаннєвих потреб користувачів наукової бібліотеки : наук.-метод. вид. / Т. І. Арсеєнко, Г. І. Безпала, Л. М. Дем'янчук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; наук. ред. О. М. Василенко. Київ, 2016. 167 с.
2. Бібліотеки у формуванні інформаційного ресурсу стратегічних комунікацій українського суспільства : [монографія] / В. Горовий, С. Горова, М. Закіров [та ін.] ; наук. ред. В. Горовий ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2021. 252 с.
3. Бібліотечні портали знань : монографія / відп. ред.: К. В. Лобузіна ; НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. Київ, 2022. 378 с.
4. Венідиктова А. Методики визначення якості та ефективності функціонування бібліотек у контексті нормативних документів iso та arl. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2019. Вип. 56. С. 53-70
5. Інформаційне забезпечення інноваційного розвитку : світовий та вітчизняний досвід: монографія / Т. В. Писаренко, Т. К. Кваша, Н. В. Березняк, О. В. Прудка. Київ: УкрІНТЕІ, 2015. 239 с.
6. Самохіна Н. Ф., Пелюховська І. З. (2021) Електронні ресурси в умовах інформатизації суспільства: основні поняття, організація, сучасні форми. *Наук. праці Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Вип. 62. С. 297–310.
7. Цифрові бібліотечні ресурси та сервіси підтримки наукових досліджень: сучасні підходи та роль у науковій комунікації : аналіт. зап. / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського; [авт. кол.: Лобузіна К. В., Дубровіна Л. А., Гарагуля С. С. та ін. ; відп. ред. Дубровіна Л. А.]. – Київ : [НБУВ], 2020. 60с.
8. Цифрові бібліотечно-інформаційні ресурси у розбудові наукового сегменту національного інформаційного простору : монографія / колектив авторів ; відповід. ред. : К. В. Лобузіна ; НАН України, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. – Київ, 2021. – 420 с.
9. Чмир О. С. Розвиток в Україні ресурсів, заснованих на знаннях. *Science, Technologies, Innovations*. Вип.4 (20). 2021. С. 35-49.
10. Шемаєва Г.В. Система електронних бібліотек та баз даних: теоретико-прикладні аспекти : навчальний посібник / Г.В. Шемаєва; Харків. держ. акад. культури. – Х.:ХДАК, 2014. – 133 с.

Допоміжна

1. Беззуб І. Інституційний репозиторій закладу вищої освіти як інструмент відкритої освіти / Ірина Беззуб // *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І.*

- Вернадського* / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського [та ін.]. – Київ : [б. в.], 2019. – Вип. 53: Соціокомунікаційні аспекти бібліотечної діяльності в умовах розвитку стратегічних комунікацій. – С. 156–171.
2. Бруй О. М. Роль бібліотеки у розробленні та реалізації політики відкритої науки університету. на прикладі КПІ ім. Ігоря Сікорського. *University Library at a new Stage of Social Communications Development* / Тези VII міжнар. конф., м. Дніпро, Наукова бібліотека УДУНТ, 6–7 жовтня 2022 р.
 3. *Зворський Сергій*. Співробітництво, партнерство, кооперація архівів і бібліотек як стратегічний напрям розвитку документно-інформаційної сфери. *Студії з архівної справи та документознавства*. Київ, 2019. Т. 26-27. С. 24-29.
 4. Ісаєва О. В., Дорош М. В., Власова Т. Ю. Інтелектуальний пошуковий інструментарій знанневих ресурсів у порталі «Наука України». *Бібліотечний вісник*. 2019. №2. С. 10–15.
 5. Карпенко О. О., Кобижча Н. І. Інституційні репозитарії закладів вищої освіти України з підготовки фахівців у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи як складова якості наукової комунікації в сучасному освітньому просторі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 2. С. 76–82.
 6. Кириленко С. Е., Ейсмонт Ю. В. Бібліотечні портали знань як дослідницька інфраструктура з розширеним лінгвістичним пошуком / Бібліотека. Наука. Комунікація. Актуальні питання збереження та інноваційного розвитку наукових бібліотек : матеріали міжнар. наук. конф. (3–5 жовт. 2023 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України ; відп. ред. О. М. Василенко, відп. секр. М. В. Іванова. Київ, 2023.
 7. Коновал Л. В. Задоволення інформаційних потреб вчених в умовах зміни системи наукової комунікації (на прикладі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського) *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2018. VI (28), 169. P. 30-33

12. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського – nbuv.gov.ua
2. Державна науково-технічна бібліотека України - <https://dntb.gov.ua>
3. Український інститут науково-технічної експертизи та інформації – <https://ukrintei.ua>